

A floddeni csata

Gephárt Enikő

SZTE Újkori Egyetemes Történeti és Mediterrán Tanulmányok Tanszék

Bevezetés

Az angolok és a skótok az érett középkortól kezdve időnként összecsaptak egymással. Ezek az összecsapások többnyire az angolok győzelmével értek véget, ennek ellenére Skócia sohasem került angol fennhatóság alá. A határmenti betörések és rablások mindkét fél részéről gyakoriak voltak, és általában csak növelték a két nép közötti ellentéteket.

A XV. században valamelyest más volt a helyzet, mivel az angolok a franciákkal, majd később a saját belháborúikkal voltak elfoglalva, a skótok szintén belpolitikai problémákkal küzdöttek. A század végén az angoloknál a Tudorok kerültek hatalomra, Skóciában pedig III. Jakabot egy csata után fia, IV. Jakab váltotta a trónon. Az ellenséges viszony egy ideig még fennállt az angolok és skótok között, azonban később sikerült békét kötniük. A béke ellenére 1513-ban ismét kiújult a konfliktus, amely később egy csatában csúcsosodott ki. 1513. szeptember 9-én Floddennél összecsapott az angol és skót sereg.

„Ez a sajnálatos csata szeptember kilencedikén kezdődött és végződött Flodden Hillnél az Úr 1513. évében, [IV. Jakab] uralkodásának 25. évében.”¹

A tanulmány elsődleges célja, hogy bemutassam a floddeni csatát, valamint hogy mi történt közvetlenül a béke megkötése előtt és után. Emellett arra a kérdésre is választ keresek, hogy milyen szerepet játszott Aragóniai Katalin és Surrey grófja az angolok győzelmében.

Ehhez munkámban bemutatom, hogyan került VII., majd VIII. Henrik az angol, IV. Jakab pedig a skót trónra. Ezután a békéhez, majd pedig a csatához vezető utat vázolom fel. Kitérek Aragóniai Katalin régensségére, mellette pedig VIII. Henrik franciák elleni hadjáratának fontosabb pontjaira. Munkám fő része maga a csata, amelyben kiemelem a harc azon fontosabb részleteit, amelyek jelentősen befolyásolták a végkimenetelét. A küzdelem taglalása után röviden összegzem, hogy mik voltak a Floddennél történtek következményei.

---

¹ Eredeti szöveg: *„This sorrowful battel was striken and endit at Flowdone hill the nyinth day of September the yeir of God 1513 yeires, and of his rigne the the twentie fyve yeir”* (Lindsay 1814: 281)

IV. Jakab és VII. Henrik

III. Jakab (1451–1488, ur. 1460–1488) skót király uralkodása bizonytalan volt, mivel nemeseire nehezen kényszerítette rá a fennhatóságát, valamint fia, a trónörökös is veszélyt jelentett uralkodására. 1488. február másodikán a trónörökös attól tartva, hogy apja az öccsét (szintén Jakabnak hívták) tenné a helyére, apja ellen fordult, ezzel pedig esélyt adott a király ellenségeinek, hogy a nevében hadsereget gyűjtsenek. Amikor a két sereg megütközött június 11-én Sauchieburnnél, a király elvesztette a csatát, és kénytelen volt a közelben, az egyik malomban menedéket keresni. Itt egy papnak álcázott bérgyilkos megölte őt. (Goodwin 2013a: 17–18) Nem tudni, hogy a trónörökös mennyire volt belevonva a gyilkosságba, de mindenféleképpen ő járt a király halálával a legjobban, mivel a skót korona az övé lett IV. Jakab néven (1473–1513).

1485-ben Henry Tudor (1457–1509) került az angol trónra VII. Henrik néven. Hatalma pusztán katonai fölényvel nem volt biztosítható, ezért feleségül vette IV. Edward angol király lányát, Yorki Erzsébetet. Mint kiderült, ez sem volt elég, mivel többször is megjelentek olyanok, akik IV. Edward egyik vagy másik fiának vallották magukat („a toronyba zárt hercegek”).² Ezekről az emberekről végül kiderült, hogy imposztorok, ám mégis sikerült elérniük, hogy a dinasztia legitimitása megkérdőjelezhető legyen. (Reese 2013: 44)

A floddeni csatát megelőző angol skót ellentétek

A floddeni csata előtt is voltak már összecsapások az angolok és skótok között. Például amikor Perkin Warbeck magát IV. Eduárd fiatalabb fiának, Richardnak kiadva megpróbálta megszerezni a trónt, akkor a skótok kihasználták a lehetőséget, és igyekeztek őt támogatni. 1495. november 20-án IV. Jakab fogadta Warbecket Skóciában, azonban a király valójában úgy kezelte csak, mint egy bábót a nagyobb politikai játszmákban.³ A skótok 1496 szeptember 20-án átlépték az angol-skót határt (ez esetben a Tweed folyót), és betörték Angliába, az elkövetkező rövid időszakban pedig több őrtornyot és határmenti falut elfoglaltak. Később egy Newcastle-ből érkező angol sereg miatt a skótoknak vissza kellett

---

² III. Richárd angol király V. Eduárdot és Richárd yorki herceget bezáratta a Towerba, ahol ismeretlen körülmények között meghaltak. Lambert Simnel a yorki hercegnek adta ki magát, így ő volt az egyik ilyen trónkövetelő.

³ A skótok mellett több európai uralkodó, például Miksa német-római császár is támogatták Warbecket. Nem gondolták azt, hogy IV. Edward fiával találkoztak, hanem politikai indokok miatt érdekükben állt gyengíteni a Tudor-dinasztiát. (Reese 2013: 47–48)

vonulniuk. (Reese 2013:48–49) A támadás, valamint Warbeck támogatása miatt VII. Henrik úgy döntött háborút kezd a skótok és az imposztor ellen. A hadsereg felállításához újabb adót kellett kivetnie, amivel ugyan nagy mennyiségű pénzhez jutott, ám ez a nép elégedetlenségével járt, akik így fellázadtak a király ellen. A felkelők egészen Londonig jutottak, számuk elérte a 15 ezer főt, és elég nagy fenyegetést jelentettek ahhoz, hogy a királyné, a lányaival és a yorki herceggel a Towerbe zárkózzon. A felkelőket 1497. június 17-én, egy nagyobb csata során tudták csak legyőzni. (Sadler/Serdiville 2013: 48–51)

A felkelés megváltoztatta Henrik terveit, és békét ajánlott Jakabnak.⁴ Jakab előnyben volt Henrikkel szemben, így nem hajlott a békekötésre, és 1497 nyarán megint betört Angliába, majd megostromolta Norham várát, amely a határ közvetlen közelében állt. Amikor az angol sereg a közelbe ért, Jakab visszavonult Edinburgh felé anélkül, hogy a várát elfoglalta volna. Az angol sereg nem állt meg a határnál, sőt megindultak Edinburgh felé, emiatt Jakab kénytelen volt visszafordulni, és találkozni velük. Csatára mégsem került sor, mivel egyik félnek sem érte meg, hogy annyi embert feleslegesen feláldozzon. Ennek ellenére Jakab volt az, aki jobban meg tudta mutatni az erejét, amivel az angol királynak ezután mindig számolnia kellett. (Sadler/Serdiville 2013: 52–53)

Az elkövetkező évek tárgyalásokkal teltek el, mindkét fél próbált számára kedvezőbb megegyezést kötni, azonban sem az angolok, sem a skótok nem támogatták ezt. A szervezett betörések a skótok részéről továbbra is folytatódtak, az angolok pedig „védekezéséért” vagy állítólagos bosszúként szintén átlépték a határt, és skótokat támadtak meg. Ezeket az incidenseket mindkét fél igyekezett szinte rögtön megmagyarázni, hogy ne adjanak ténylegesen okot egy háború elkezdéséhez. (Goodwin 2013a: 39) Nem volt egyszerű diplomáciai feladat a két félnek olyan békében megegyezni, amelynek elemei kielégítőek lettek volna akár Jakabnak, akár Henriknek. Emellett mindkét uralkodó komoly tárgyalásokat folytatott a spanyolokkal, főleg az angol király, aki igyekezett a kapcsolatokat szorosabbra fűzni azzal, hogy az elsőszülött fiát és a spanyol királyi pár legkisebb lányát, Katalint összeházasította volna. (Goodwin 2013a: 44)

Végül sikerült egy előzetes megegyezésre jutniuk, amely során felmerült annak lehetősége, hogy Jakab feleségül venné Henrik legidősebb lányát, Margitot. A békét végül 1502-ben Richmondban írta alá a két fél,⁵ amelynek része volt a

---

⁴ Közben Perkin Warbecket Angliában való partraszállása után nem sokkal később legyőzték.

⁵ A skót királyt Robert Blackadder, Glasgow érseke, és Patrick Hepburn, Bothwell grófja képviselte.

Margittal megkötendő házasság is. A békét örökkévalónak szánták, ezért is kapta az Örök Békeszerződés („*Treaty of Perpetual Peace*”⁶) nevet. (Reese 2013: 50)

A trónörökös, Artúr nem sokkal a béke megkötése után elhalálozott. A következő csapás a királyné, Yorki Erzsébet halála volt 1503. február 11-én, így a királyi család több mint egy évig gyászolt. Artúr halála után az addigi yorki herceg, Henrik lett az angol trón új örököse. 1503-ban megkapta a Wales hercege címet, majd 1509 áprilisában, miután VII. Henrik meghalt, ő lett a király. Az Örök Békeszerződésben leírtak szerint megújította azt, így egyelőre békés maradt a viszony a két ország között. VIII. Henriket 1509. június 24-én koronázták meg feleségével, Aragóniai Katalinnal⁷ együtt. (Goodwin 2013a: 77–78)

Az angol-skót ellentét ismételt kiéleződése

IV. Jakab az erős kormányzása miatt jelentős bevételre tett szert, csakúgy mint VII. Henrik. A skót király ennek a bevételnek egy részét fegyverkezésre, valamint a haditengerészeti célokra használta fel. (Sadler/Serdiville 2013: 116)

A problémák már előbb elkezdődtek, de a két ország viszonya VIII. Henrik trónra lépése után romlott meg igazán. 1511-ben történt egy incidens az Északi-tenger déli részén, amikor két hajót kalózkodás miatt elfogtak. Andrew Barton, aki bérelte a hajókat, közvetetten a skót királyhoz volt köthető. A két hajót Surrey grófjának⁸ két fia, Thomas és Edward fogta el, közben Barton az egyik

---

⁶ 1328 óta az első hivatalos tartósabb béke angolok és skótok között. (Goodwin 2013b)

⁷ Aragóniai Katalin (1485–1536) Kasztíliai Izabella és Aragóniai Ferdinánd legkisebb lánya volt. Kiváló oktatásban részesült; anyja minden gyereke esetében nagy hangsúlyt fektetett a jó neveletésre. Diplomáciai okokból még gyerekkorában eljegyezték az angol trónörökössel, Artúrral. A távházasság („*marriage by proxy*”) megkötése után Katalin 1501-ben Angiába utazott, ahol személyesen is összeházasodott Artúrral. Artúr 1502-ben meghalt, valószínűleg úgy, hogy el sem hálták a házasságot. Katalin, miközben az angol vidékre „száműzték”, hozományának elrendezése miatt sokáig anyagi gondokkal küzdött. A problémáknak volt apósának halála vetett véget 1509-ben; az új király, VIII. Henrik, VII. Henrik másodszülött fia lett. Ő apja halála után nem sokkal feleségül vette Katalint, és később együtt is koronázták meg őket. 1511-ben született az első gyermekük, egy fiú, ám 52 nappal később meghalt, és csak 1516-ban jött világra az egyetlen egészséges, felnőttkort megélő gyermekük, a későbbi I. Mária angol királynő (ur. 1553–1558). Az 1520-as évek végén VIII. Henrik a pápánál kezdeményezte válásukat, amelyet évekkel később a pápa nyomás hatására elutasított. Emiatt Henrik elszakította az angol egyházat a pápa fennhatósága alól, és saját magát tette meg a fejének. 1533-ban így Katalinnal való válását is el tudta intézni, és még abban az évben feleségül vette Boleyn Annát (c. 1501–1536). Katalint megint csak száműzték az angol vidékre; 1536-ban halt meg. (Edwards 2019)

⁸ Thomas Howard (1443–1524) Norfolk második hercege volt. (Sadler/Serdiville 2013: 21–22)

elfoglalása során meghalt. Az esetből végül nem lett nagyobb konfliktus, mert a skót legénység kalóznak vallotta magát, és nem a skót király megbízottjának, ezért szabadon távozhattak. (Sadler/Serdiville 2013: 15, 58, 99–100)

A kontinensen ekkor már több mint tizenöt éve folytak az itáliai háborúk, amelyek során a résztvevők gyakran felbontották az egymással kötött megegyezéseiket, hogy később megint szövetségesként harcoljanak tovább. 1511-ben a francia király, XII. Lajos a pápa, II. Gyula ellen fordult, és másik pápát akart megválasztatni. Ez sok uralkodó szemében nem volt keresztényhez méltó, ezért elpártoltak Franciaország mellől. Az angol királynak, aki már uralkodása kezdete óta tervezte, hogy megtámadja a franciákat, ez kiváló alkalmat adott arra, hogy ürügyként felhasználhassa a pápát leváltani kívánó franciák ellen.

1511-ben, még Andrew Barton halála után, IV. Jakab írt a pápának, hogy az angol király megsérti az Örök Békeszerződésbe foglaltakat, azonban a pápa az angol királyt támogatta, és még a halálos ágyán kiátkozta a skót királyt (1513. február 21.) (Sadler/Serdiville 2013: 60). VIII. Henrik a béke megtartására kötelezte Jakabot, mivel Jakab felesége, Tudor Margit csak öccse révén juthatott apja, VII. Henrik örökségéből a saját részéhez. (Goodwin 2013a: 126–128)

A fentebb említett események miatt végleg elmérgesedett a viszony a két udvar között. Miközben Henrik pénzt és katonákat gyűjtött a franciák elleni támadásokhoz, Jakab XII. Lajos francia királlyal egyezkedett egy katonai szövetségről. A skót király egy évvel korábban még nem volt biztos abban, hogy Henrik meg fogja szegni a békét, de 1513-ban már világossá váltak a szándékai. Jakab megegyezett a francia királlyal, hogy egy bizonyos összegért, valamint fegyverekért cserébe szárazföldön és vízen is támadni fogja az angol királyt. Kérdéses már csak a támadás időpontja volt, amelyet a kontinensen zajló hadműveletek alakulása alapján tűztek ki. Jakab július 26-ai datálással küldött egy levelet Henriknek, aki ekkor már átkelt a La Manche csatornán, így azt csak augusztus 11-én kapta meg. Ebben a levélben a skót király a sérelmeiről írt, hogy az angol király miként szegte meg a békét,⁹ valamint bejelentette, hogy a háborút indít ellene. Henrik szinte rögtön elküldte válaszáat, amelyben kijelentette, hogy ő Skócia jogos uralkodója, ezáltal Jakab az ő hűbérese. Ez a levél csak a floddeni csata után érkezett meg Skóciába. (Goodwin 2013a: 134–136)

---

⁹ A skót király elítélte többek között azt, hogy Henrik visszatartotta a felesége örökségét, és hogy Andrew Bartont megölték.

Aragóniai Katalin, Anglia régense

VIII. Henrik Aragóniai Katalint 1513 június 6-án nevezte ki régenssé. Az ország kormányzása mellett teljes katonai hatalmat is kapott, tehát ha szükséges volt, sereget is toborozhatott. A királyné segítségére egy kis tanácsadói testületet állítottak fel, amelynek tagjai ugyan javaslatokat tehettek, de a hatalom egyértelműen Katalin kezében volt. Az ország irányítása mellett a francia területen harcoló angol seregnek küldött ellátmányt, valamint egy esetleges skót támadás esetén – amelyre a későbbiek folyamán sor került – a királyné feladatai közé tartozott az is, hogy megvédje az országot. (Sadler/Serdiville 2013: 220)

Henrik közben Calais-től délre vezette a seregét.¹⁰ Katalin számos levelet írt neki, többször említve a király épsége iránti aggodalmát, mivel nem volt ritka az olyan eset, amikor egy király csatában esett el (például a bostworthi csatában III. Richárd). A királyné aggodalma jogos volt, hiszen trónörökös nem volt, így a Tudor-dinasztia férfiágon kihalt volna. Női ágon viszont két ág is megmaradt, Henrik két testvéréé, Margité és Máriáé. Margit született előbb,¹¹ emiatt ő tarthatott volna elsősorban igényt a trónra. Ez az angolok számára azt jelentette, hogy Anglia valószínűleg a skótok uralma alá került volna, mivel Margit a skót királyhoz ment feleségül.¹²

VIII. Henrik egyesítette seregét szövetségesével, I. Miksa német-római császárral, akivel megnyerték a franciák elleni „lándzsák csatáját” („*Battle of Spurs*”) 1513. augusztus 16-án, majd szintén közösen elfoglalták a franciaországi Théroouanne városát. Az ősz közeledtével, vagyis a hadászatra alkalmas időszak végével, már nem volt idejük Párizs ellen vonulni, viszont még megostromolták Tournai városát, amelyet szeptember 23-án el is foglaltak. A város stratégiailag csak Miksának volt jelentős, de elestét VIII. Henrik így is nagy győzelemként ünnepelte meg. (Goodwin 2013a: 149–151)

Míndeközben IV. Jakab kénytelen volt kizárólag szárazföldi támadásra átalakítani a terveit.¹³ 1513. augusztus 13-án a skótok újból átlépték a Tweed folyót, és fosztogatni kezdtek a határ mentén, de Sir William Bulmer, a határ közelében élő nemesek közül az egyik, megállította őket. A pár nappal később

---

¹⁰ Calais az egyetlen angol kézen maradt francia terület volt, melyet 1558-ban szereztek vissza a franciák.

¹¹ A fiatalabb testvér Mária volt, őt vette el 1515-ben feleségül XII. Lajos francia király.

¹² A nőági öröklésen kívül egy polgárháború kitörésére volt csak lehetőség, tehát abban az időben Henrik halála kevés embernek kedvezett volna. (Goodwin 2013a: 143–144)

¹³ Szövetségeseinek hajóit viharok kergették szét, a skót hajóhad pedig egyedül nem volt képes az angolokéval szembeszállni. (Goodwin 2013a: 146)

lezajló csatára nem volt nagy befolyással, de mégis az első jelentősebb skót betörésnek tekinthető a béke megkötése óta („*Ill Raid*”). (Cooper 2008: 7)

A csata

IV. Jakab augusztus 22-én kelt át a Tweed folyón. Serege egyes források szerint 100 és 60 ezer fő között mozgott, de valószínűbb, hogy ennél kevesebben, körülbelül 42 ezren lehettek, ám így is ez a valaha volt legnagyobb skót sereg, amely megtámadta Angliát. (Reese 2013: 68, 97)

Augusztus 28-án a skót had, alig hat nap ostrom után, elfoglalta Norham várát. A Tweed folyó és a határ mentén álló várak közül is elfoglaltak még néhányat, köztük Fordot is, amelyet Jakab porig égetett. (Sadler/Serdiville 2013: 117, 124–127) Közben Surrey grófja már nyár óta figyelte, hogy mi történik az angol-skót határon, tudta, hogy IV. Jakab előbb vagy utóbb úgyis át fog majd vonulni az angol területekre. Emiatt még nyáron összeállított egy kisebb, védekezésre alkalmas sereget, amelynek költségei alacsonyak voltak, de ha kell, be lehetett volna őket vetni. Miután a skót király átlépte a határt, Surrey már egy komolyabb sereg összeállításába fogott. Az angol királyné is katonákat toborzott, ennek köszönhetően egy kisebb sereget sikerült felállítania. Ezekben a délen maradt katonákon kívül a többi, más urak alatt összetoborzott haderő Boltonnál vált eggyé, és Surrey grófjának vezetése alá került. (Goodwin 2013a: 153, 155–156)

Miután az egyesített angol had felállította a saját táborát nem messze a skótokétól, a hadászati szokásnak megfelelően levelet váltott a két fél vezetője, ez esetben IV. Jakab és Surrey grófja. Surrey közölte a skót királlyal, hogy megszegte a békét, ennek következményeképpen pedig csatára hívja ki a skótokat, azzal a megjegyzéssel, hogy ő választja meg ennek a napját. Jakab a válaszelevelében elutasította azt, hogy ő árulja volna el a békét, de beleegyezett a csatába. (Sadler/Serdiville 2013: 129–130, 135–136) Surrey azonban elég kedvezőtlen pozícióban volt, seregének egy másik táborhelyet kellett keresnie, mivel ha onnan kezdték volna el a csatát, akkor a skótok könnyen lemészárolhatták volna őket.¹⁴ Az új táborhely ellenére sem kerültek előnybe az angolok: körülbelül 42 ezer katona (skótok) állt szemben 26 ezerrel (angolok).¹⁵

---

¹⁴ A skótok a Flodden Hillen, azaz egy magaslaton vertek táborát, ezért az angoloknak rossz helyzetből, felfelé kellett volna vonulniuk ahhoz, hogy összecsapjanak velük. (Sadler/Serdiville 2013: 137–139)

¹⁵ Az angol katonák számában a legtöbb forrás és szakirodalom megegyezik; számuk 30 és 26 ezer között lehetett. (Sadler/Serdiville 2013: 112)

Ráadásul több főnemes és magas rangú egyházi személy is a skót királlyal tartott a hadjáratra, valamint a skót sereg sokkal jobb felszereléssel rendelkezett. Az angol sereg hozzájuk képest gyengébbnek volt mondható, emellett főleg veteránokból állt; ugyanis az angol haderő jelentős része még mindig a franciákkal harcolt a kontinensen. (Goodwin 2013a: 156, 167, 171)

1513. szeptember 9-én összecsapott az angol és skót sereg. A skótok helyzeti előnye szinte rögtön a csata kezdetén eltűnni látszott. Az angol lövészek sokkal tapasztaltabbak voltak, így gyorsabban is tudtak lőni a skótoknál. (Reese 2013: 125–126) Ennek ellenére, amikor már közelharcra került sor, megint a skótok kerültek előnyösebb helyzetbe. A skótok az angolok gyengébb szárnyára csaptak le először, ez az Edmund Howard¹⁶ által vezetett balszárny volt, de azon a részen a terep is a skótoknak kedvezett. (Sadler/Serdiville 2013: 170–171) Csak az mentette meg ezt a szárnyat, hogy a segédcsapatokkal a segítségükre sietettek. (Goodwin 2013b). IV. Jakab serege a következő támadást a középső, fő rész felé indította. A király maga vezette ezt a támadást, ami végzetes hibának bizonyult. Az angol íjászok, habár nem olyan hatásosan mint a floddeni csatát megelőző évszázadokban, de képesek voltak elég nagy károkat okozni a skótok lándzsákkal felszerelt oszlopaiban. Az sem segített a skótoknak, hogy a csatát megelőző napokban sokat esett az eső, és a talaj nagyon sárosná vált. A skótok olyan páncélzattal rendelkeztek, amely a csata elején még előnyösnek számított, mert jobb volt benne az egyensúly, viszont órákkal később már egyre nehezebbé vált, így az angolok könnyebben a sárba lökhatték őket. Az angolok a skótokkal ellentétben alabárdokat is használtak, amelynek minden előnyét ki tudták használni. Az alabárd rövidebb a lándzsánál, valamint szúrni és vágni is lehet vele, tehát a közelharcban is sokkal használhatóbb. Az angolok később még a hosszúíjakat („*longbow*”) is bevetették a harcban. (Reese 2013: 135–136, 138) Egy ilyenl lötték meg IV. Jakabot is, aki csupán egy sérülést szerzett, ám a közeli angol katonák könnyebben le tudták vágni az egyik kezét, majd pedig átvágni a torkát. Sok skót nemes is meghalt, mivel az angolok még a csata előtt egyértelművé tették, hogy nem ejtenek foglyokat. A skótok körülbelül 10 ezer, míg az angolok csak 1500 embert veszítettek el. (Sadler/Serdiville 2013: 172–175, 180–182, 195)

---

¹⁶ Surrey grófjának fia.

Az angol és a skót had közötti különbségek

A skótok, hogy az angolokat biztosan leverjék, egy új harcmodort vettek át a német-római császár csapataitól, akik a svájciak által használt taktikákat alkalmazták. A svájci zsoldosok lándzsákat használtak, amelyekkel szoros falanx formában harcoltak, azonban a skótok általában dárdákat használtak, így nehezebb volt megszokniuk a négy-öt méteres lándzsákkal való harcolást. A francia király, hogy segítse szövetségét, olyan parancsnokokat küldött, akiknek már volt tapasztalata ezzel a harcmodorral, de a skótok az új harci technikákat nehezen vették át, és a floddeni csatában se tudták olyan jól használni őket, mint a svájci zsoldosok. (Claiden-Yardley 2020: 103–104)

Az angolok ezzel szemben a már bevált harcmodort és fegyvernemet (alabárd, íj) használták, és Surrey grófja ugyan nem szándékozott nagy szerepet szánni az ágyúknak, de a kezelésükre olyan embereket állított oda, akik tudtak bánni velük. Az angol sereget nem tudták annyira jól felvértetni, mint a skótok a sajátjukat, de ez az angoloknak így könnyebb mozgást is biztosított. (Claiden-Yardley 2020: 110–111.)

A csata kezdetekor a két sereg taktikája közötti különbségek megmutatkoztak, hiába értek el a skótok kezdeti sikereket a zárt soros támadásaikkal, mivel a terep ismeret az angoloknak kedvezett, akik így sokkal könnyebben tudtak alkalmazkodni a csata eseményeihez. (Claiden-Yardley 2020: 119.) A probléma nem az volt, hogy a skótok nem harcoltak elég jól, hanem az angolok tudták jobban kihasználni az alabárdjaikat, amelyekkel szemben a sáros, lejtős terepen a lándzsáknak a harc folyamán egyre kevesebb esélye volt. A győzelem azonban így sem volt könnyen szerzett, és az angolok egészen másnapig nem lehettek biztosak abban, hogy ők nyerték meg a csatát. (Raymond 2007: 86–87.)

A csata következményei

A csata után Aragóniai Katalinnak elküldték IV. Jakab véres köpenyét, amelyet ő továbbküldött a kontinensre Henriknek. Surrey a következő évben szolgálataiért visszakapta hercegi címét, és több harcost még a csata helyszínén lovaggá ütöttek. (Goodwin 2013a: 199–200)

Skóciában egészen más volt a helyzet. IV. Jakab fiát 1513 szeptemberében megkoronázták, de mivel még csak csecsemő volt, az elesett skót király végrendelete alapján a régensséget özvegye, Tudor Margit kapta meg addig, míg meg nem házasodik (Sadler/Serdiville 2013:201). Margit végül hamar elvesztette a hatalmát, amikor 1514-ben feleségül ment Archibald Douglashez.

VIII. Henrik látszólag támogatta Margitot régensi pozíciójában, de valójában nem tett semmit nővére megsegítésére. V. Jakab (1512–1542) 1528-ban félreállította mostohaapját, és saját kezébe vette a hatalmat. Uralma alatt megerősítette Skóciában a királyi hatalmat, de halála után sokáig újból régensek kormányozták az országot. (Goodwin 2013a: 204–206)

A viszony a továbbiakban sem volt békés a két ország között. Az 1540-es években több kisebb csata is lejajlott az angolok és a skótok között, amelyek általában az utóbbiak vereségével végződtek. Miután I. Mária (1542–1587), V. Jakab lánya, valamint I. Erzsébet (1533–1603), VIII. Henrik lánya kerültek a skót, valamint az angol trónra, a helyzet még bonyolultabbá vált, főleg miután az angol királynő kivégeztette Máriát 1587-ben. A két ország végül mégis egyesült I. Jakab (Skóciában VI. Jakab) révén, mivel Erzsébetnek nem volt gyermeke, ezért legközelebbi rokonát, Mária fiát, Jakabot jelölte meg utódjául. I. Jakab (1566–1625) Erzsébet halála után, 1603-ban került az angol trónra.

Befejezés

Az ellenséges, majd békés viszonyt követően az ismét kiéleződő ellentétek közben az angolok előnyösebb helyzetben voltak a skótoknál. Mikor a csatára került sor, mégis a skótok tudtak jobb helyzetbe kerülni. A kedvezőbb pozíció végül csak látszólagos volt: az angolok jobb terepismerete és ágyúkezelése, valamint az alabárdok használata döntőnek bizonyult.

Később a kortársak a skótok vereségét IV. Jakab rossz helyzetfelismerésének és elhibázott döntéseinek tulajdonították. Valójában a skót király nem javíthatott a helyzetükön vagy az ágyúk hatékonyságán. Ami pedig Aragóniai Katalint és Surrey grófját illeti, kulcsfontosságú szerepük volt, nélkülük nem tudott volna egy olyan bevethető és erős sereg alakulni, amely végül megnyerte a csatát. Véleményem szerint Surrey tapasztalata és higgadtsága valamivel nagyobb szerepet játszott a királynénál, mivel a gróf és a fiai jelenléte, valamint stratégiai érzéke szükséges volt a győzelemhez. Ennek ellenére az angol királyné szerepe sem elhanyagolható, hiszen a stabil irányítás és a gyors toborzás nagyban hozzájárult a harc kedvező kimeneteléhez. VIII. Henrik országáért vívták északon a harcot, de ő nem tudott a kontinensen egy igazán fontos várost vagy csatát sem nyerni.

Skóciára nagy hatással volt a csata és az uralkodó elvesztése, újabb, igazán rátermett uralkodót csak jóval később kapott az ország. A csata, fontossága ellenére, meglepően gyorsan eltűnt az emberek emlékezetéből, és csak Walter Scott *Marmion* című műve hozta vissza igazán a köztudatba.

Gephárt Enikő: A floddeni csata

„Then skilful Surrey’s sage commands
Led back from strife his shatter’d bands;
And from the charge they drew,
As mountain-waves, from wasted lands,
Sweep back to ocean blue.
Then did their loss his foemen know;
Their King, their Lords, their mightiest low,
They melted from the field, as snow,
When streams are swoln and south wind blow
Dissolves in silent dew.”

(Scott 1808: 251.)

Irodalomjegyzék

- Claiden-Yardley, Kirsten*: The Man Behind the Tudors: Thomas Howard, 2nd Duke of Norfolk. Barnsley/Philadelphia 2020.
- Cooper, Jonathan*: Scottish Renaissance Armies 1513–1550. Oxford/New York 2008.
- Dallyell, John Graham (szerk.)*: The Chronicles of Scotland by Robert Lindsay of Pitscottie. 1. kötet London 1814.
- Edwards, John*: Catherine of Aragon: Henry’s greatest queen. In: BBC History Magazin [<https://www.historyextra.com/period/tudor/catherine-aragon-henry-viii-greatest-queen-first-wife-achievements-what-was-she-like-ruler/> – 2019. június] Megtekintve utoljára: 2021.01.17.
- Goodwin, George*: Fatal Rivalry: Flodden, 1513: Henry VIII, James IV and the Decisive Battle for Renaissance Britain. New York/London 2013.
- Goodwin, George*: Flodden 1513: the biggest ever Anglo-Scottish battle. In: BBC History Magazin [<https://www.historyextra.com/period/tudor/flodden-1513-the-biggest-ever-anglo-scottish-battle/> – 2013. szeptember] Megtekintve utoljára: 2021.01.16.
- Raymond, James*: Henry VIII’s Military Revolution: The Armies of Sixteenth-Century Britain and Europe. London/New York 2007.
- Reese, Peter*: Flodden: A Scottish Tragedy. Edinburgh 2013.
- Sadler, John, Serdiville, Rosie*: The Battle of Flodden. Cheltenham 2013.
- Scott, Walter*: Marmion: A Tale of Flodden Field. Edinburgh 1808.